

Hodlevska V. FEATURES OF REFORMATION OF THE JUDICIAL SYSTEM OF SPAIN IN THE YEARS OF RULE OF SPANISH SOCIALISTIC WORKING PARTY (1982-1996).

In the article reformation of the judicial system of Spain is investigated in the conditions of consolidation of the democratic mode. An author lights up the features of motion of this process on the basis of analysis of законодавчої base of 1980-x- middle of 90th.

Keywords: consolidation of democracy, political system, reform, modernization, court, department judicial, judicial system, law, justice.

УДК 94(4-11)

Н.М. Чорна

**ВИШЕГРАДСЬКА ГРУПА: ДОСВІД РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

У статті проаналізовано процес регіональної інтеграції країн Центрально-Східної Європи. Визначено передумови створення Вишеградської групи. З'ясовано основні етапи її функціонування. Досліджено місце Вишеградського об'єднання на шляху інтеграції його учасників до НАТО та ЄС. Окреслено проблеми та перспективи Вишеградської четвірки у ситуації новітніх геополітичних викликів.

Ключові слова: Вишеградська група, НАТО, ЄС, Центрально-Східна Європа, геополітика, інтеграція.

Країни, поєднані географічною близькістю, спільним історичним досвідом та довгостроковими перспективами, традиційно націлені на активне різнопланове співробітництво. Різного роду схожість, дотичність інтересів та прагнень є тією основою, яка на тривалі перспективи визначає взаємовигідне співіснування та взаємодію. Прикладів цьому чимало. Так, країни Скандинавії, Прибалтики, Бенілюксуна рівні міжнародної політики часто виступають як єдиний політичний суб'єкт, демонструючи узгоджені позиції.

З початком розпаду Радянської імперії реальне підґрунтя для активізації регіональної взаємодії отримали країни Центрально-Східної Європи. З падінням Залізної зависи у колах політичної еліти Польщі, Угорщини та Чехословаччини поширилися ідеї створення міждержавного партнерського об'єднання. Формальним початком багатосторонньої взаємодії посткомуністичних держав у рамках регіону стала зустріч президентів Польщі і Чехословаччини Леха Валенси і Вацлава Гавела та прем'єр-міністра Угорщини Йозефа Анталла у містечку Вишеград 15 лютого 1991 р., у ході якої було підписано Декларацію про співробітництво [1]. Основні положення документу відображали націленість сторін на інтенсифікацію політичних, економічних, оборонних та культурних зв'язків, а також взаємну координацію дій у взаєминах з європейськими інститутами та міжнародними організаціями. Фактично ж головною метою країн-учасниць було подолання негативних наслідків комуністичного минулого та активізація відносин з Євросоюзом та НАТО з наступним досягненням членства у них.

Упродовж понад двадцятирічного періоду існування Вишеградської групи різні аспекти її діяльності більшою чи меншою мірою цікавили дослідників та науковців і ставали об'єктом численних розвідок та публікацій. З огляду на те, що одним із стратегічних напрямів зовнішньої політики України визначається активне співробітництво з ЄС, а держава має чимало спільного з країнами Вишеградської групи, вітчизняні науковці, здебільшого, займалися розробкою проблеми співробітництва країн Вишеградської трійки (у 1993 р. з розпадом Чехословаччини на Чехію та Словаччину об'єднання перетворилося на «четвірку») з європейськими та євроатлантичними структурами та досягнення членства у них. У цьому контексті заслуговують на увагу публікації О. Андрійчук [2], Н. Бокало [3], В. Гонди [4], О. Зарицького [5], Г. Зеленько [6], Є. Кіш [7], с. Трохимчука [3]. Свого роду відповіддю на існуючий запит стала опублікована напередодні розширення Євросоюзу розвідка «Досвід країн Вишеградської четвірки на шляху до ЄС: можливості для України» [8]. Разом з тим, в Україні досі немає жодної монографічної праці чи узагальнюючого наукового дослідження проблеми регіонального співробітництва чотирьох держав у рамках Вишеграду.

З нагоди двадцятої річниці існування Вишеградської групи ґрунтовну працю було опубліковано російськими авторами, фахівцями Інституту Європи «Вишеградская Европа: откуда и куда? Два десятилетия по пути реформ в Венгрии, Польше, Словакии и Чехии» [9]. У монографії детально проаналізовано реформи та трансформації, яких зазнали країни четвірки, здійснюючи підготовку до інтеграції у ЄС та НАТО. Вагоме місце у дослідженні належить вивченню досвіду співробітництва країн четвірки з європейськими та євроатлантичними структурами.

Чимало розробок проблеми функціонування Вишеградської четвірки належать польським історикам та політологам. Так, над вивченням проблеми працювали П. Букальська [10], Б. Горальчук [11], П. Лещинський [12], М. Рудні [13], М. Щепанік [12].

Метою даної публікації є аналіз регіонального співробітництва країн Центрально-Східної Європи у рамках Вишеградської групи. Пріоритетним завданням дослідження є визначення місця Вишеградського партнерства на шляху входження країн-членів до ЄС та НАТО, а також у період адаптації до нових умов, спричинених появою складних геополітичних викликів.

Попри те, що Вишеградська група – угруповання регіонального рівня, результати її діяльності спричинили початок кардинальних трансформацій як європейської, так і світової політики. З огляду на винятковий геополітичний потенціал регіону Центрально-Східної Європи, у вирішенні його історичної долі були втягнуті найбільші країни Європи та США. Так, аналізуючи успіхи країн регіону на шляху до НАТО та ЄС, американський політолог, радник президента США у справах Східної Європи З. Бжезінський пояснює його виключно геополітичними розрахунками Сполучених Штатів Америки та країн-лідерів Європейського Союзу. В одній зі своїх праць він написав: «... щоб не втратити усі здобутки «холодної війни», НАТО і ЄС повинні розширюватися, навіть якщо зі вступом кожного нового члена втрачається політична єдність Євросоюзу і ускладнюється воєнно-оперативна взаємодія в рамках НАТО» [9, с. 132].

Переорієнтація зовнішньополітичного вектору на інтеграцію у європейські та євроатлантичні структури, що стала спільною реальністю для Польщі, Угорщини та Чехословаччини вже у переддень ліквідації Радянського Союзу, була об'єктивно обумовленою. По-перше, країни Центрально-Східної Європи традиційно визначали свою приналежність до європейської цивілізації, з якої в силу дії історичних обставин були вилучені. Комуністичний режим сприймався як ворожий, неодноразовими були спроби його повалення. Як наслідок, зближення з ЄС та НАТО розцінювалося як запорука виходу зі сфери впливу кремлівської влади та «відновлення історичної справедливості». По-друге, інтеграція в ЄС трактувалася як запорука виходу з фатального економічного становища. По-третє, з розпадом контрольованої СРСР Організації Варшавського договору Центрально-Східна Європа опинилася у ситуації «вакууму безпеки». За таких умов членство в НАТО та потужна підтримка з боку США розцінювалися як гарантія безпеки та стабільності.

Трансформація європейського геополітичного простору наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. ХХ ст. відкрила доступ державам із регіону ЦЄС до європейської цивілізації. У цей же час, на фоні низки проблем, які вони отримали у спадок від комуністичного минулого, було очевидно, що поодиночі наближатися до європейських та євроатлантичних структур буде непросто. На необхідність об'єднання зусиль Польщі, Угорщини та Чехословаччини вказувала і позиція ЄС та НАТО, які стримано зустріли індивідуальні спроби кожної з країн налагодити з ними взаємини [15, с. 206].

З моменту утворення і впродовж усього періоду діяльності Вишеградська четвірка була засобом інтеграції її членів у Європу, але в жодному разі не альтернативою цій інтеграції [16, с. 49]. Аналіз діяльності Вишеградського об'єднання дозволяє стверджувати його специфічність: небажання створювати інституційні рамки співпраці та повсюдне декларування пріоритетності європейської інтеграції над регіональною дає змогу говорити про неklasичний тип цього утворення [8, с. 75–76].

У ситуації швидких перетворень на Європейському континенті, Польща, Угорщина та Чехословаччина вже на першому спільному засіданні 6 жовтня 1991 р. заявили про прагнення приєднатися до Північноатлантичного альянсу [17, с. 149]. У грудні 1991 р. перші особи офіційних Варшави, Будапешту та Праги підписали з Євросоюзом Європейські угоди [18, с. 251]. Низку наступних нарад і консультацій з керівництвами НАТО та ЄС країни Вишеградського об'єднання і надалі продовжували здійснювати спільно.

Аналіз діяльності Вишеградської групи дозволяє виділити у ній п'ять основних етапів. Упродовж першого етапу (1991 – 1998 рр.) діяльність об'єднання характеризувалася не інтенсивним співробітництвом, а швидше деклараціями та зустрічами на високому президентському рівні. Не на користь регіональному співробітництву позначалися внутрішні проблеми, пов'язані з подоланням комуністичних пережитків та розбудовою державності, яких зазнавала кожна з країн. Відсутньою була узгоджена позиція щодо інтенсивності співробітництва з Євросоюзом, а також швидкості наближення до нього. Підтвердженням цьому є хоча б той факт, що країни четвірки у різний час подали офіційні заяви на вступ до Євроспільноти (Угорщина у березні 1994 р., Польща у квітні 1994 р., Словаччина у червні 1995 р., Чехія у січні 1996 р.). Не було узгоджених дій і у відносинах з НАТО: попри початкову домовленість про створення умов для одночасного вступу в Альянс всієї групи, уряд Чехії намагався здійснювати у цьому напрямку самостійну політику.

Разом з тим, у Європі, коли з падінням комунізму сигнали співпраці, безпеки та стабільності (з огляду на ситуацію на Балканах) були особливо цінними, Вишеградська група почала набувати авторитету. Об'єднання впевнено демонструвало налаштованість на тривалу взаємодію та стабільність, а також однозначно прозахідну орієнтацію.

Початок другого етапу діяльності Вишеградської групи був позначений кардинальними змінами – в 1998 р. у Словаччині до влади прийшли прихильники антимечіярівської коаліції, у Чехії уряд очолив соціал-демократ Мілош Земан. На зустрічі у Будапешті 21 жовтня 1998 р. прем'єри Польщі, Чехії та Угорщини звернулися до Словаччини із запрошенням повернутися до участі у діяльності групи, що можна трактувати як символічне відродження формату четвірки. У ході перемовин було задекларовано активізацію курсу на інтеграцію до ЄС. Оскільки питання вступу Польщі, Чехії та Угорщини до НАТО вже було практично вирішене, однією з головних цілей продовжувала залишатися євроатлантична інтеграція Словаччини [10, с. 6].

Протягом 1998 – 2000 рр. співробітництво Вишеградської четвірки було позначене високою активністю: регулярно здійснювалися зустрічі та наради профільних міністрів, велася міжпарламентська співпраця, почав діяти створений у 2000 р. «Вишеградський фонд». Паралельно з президентськими зустрічами регулярно відбувалися саміти прем'єрів (з 1999 р. вони стали пріоритетними). На зустрічі у Братиславі у травні 1999 р. було схвалено механізм подальшої співпраці: прем'єри вирішили збиратися двічі на рік, причому щороку одна із нарад повинна була здійснюватися у неформальній обстановці («без краваток») [10, с. 7].

Країни продовжували активно співробітничати з Європейським Союзом, реалізовували низку реформ, аби досягти відповідності «копенгагенським критеріям» та одночасно вступити до Спільноти. 12 березня 1999 р. Польща, Угорщина та Чехія були проголошені формальними повноправними членами НАТО. Питання вступу до Альянсу Словаччини продовжувало залишатися відкритим.

Третій етап функціонування Вишеградської четвірки (2000 – 2004 рр.) розпочався із наростання суперечностей у середовищі країн-членів. Між Угорщиною, Чехією і Словаччиною з новою силою розгорівся нерозв'язаний етнічний конфлікт, територіальні та майнові претензії. Відносини між союзниками дали тріщину, що стало приводом до погіршення їх євроінтеграційних перспектив: у Брюсселі всерйоз задумалися чи варто приймати у Спільноту нестабільний регіон. Частково покращити ситуацію вдалося лише після парламентських виборів в Угорщині у травні 2002 р., у результаті яких до влади прийшли нові сили, налаштовані на подолання конфлікту та відновлення конструктивного співробітництва у рамках четвірки.

Пожвавлення зазнали відносини з Євросоюзом, активно здійснювалися переговори про вступ. На саміті Ради ЄС у Копенгагені в грудні 2002 р. було оприлюднено рішення, відповідно до якого чергове розширення Спільноти було заплановане на 1 травня 2004 р. У колі десяти країн до вступу були запрошені усі члени Вишеградської четвірки. Договір про вступ до Євросоюзу Польща, Угорщина, Чехія та Словаччина підписали 16 квітня 2003 р. на саміті Ради ЄС в Афінах.

Попри численні прогнози, зі вступом країн Вишеградської групи до Євросоюзу у травні 2004 р. об'єднання не припинило свого існування. Скоріше навпаки: четвірка отримала додаткові імпульси для поглиблення співробітництва. У її діяльності розпочався якісно новий, четвертий етап.

Початково необхідність інтенсифікації взаємин між чотирма країнами Центрально-Східної Європи після їх вступу до Євроспільноти здебільшого обґрунтовували труднощами адаптації. П'яте розширення додало до п'ятнадцяти країн-членів десять нових. Фахівці побоювалися, що Європа–25 обов'язково розколеться на дві складові, порівняно відсталі країни-новачки перетворяться у відсталу периферію, яка не зможе стати «справжньою Європою», матиме місце дезінтеграція. Острахи щодо країн Вишеграду обґрунтовувалися тим, що на момент вступу до ЄС жодна з них не змогла досягти повної відповідності економічній частині Маастрихтських угод, а їх членство у Спільноті визначалося лише геополітичними розрахунками Брюсселя [6, с. 42].

Перші роки перебування країн-неофітів у Євросоюзі показали, що більшість прогнозів виявилися безпідставними. Більше того, країни Вишеграду почали демонструвати прагнення впливати на політику ЄС. «У Вишеградської четвірки великі амбіції, а саме стати другим Бенілюксом. Чехія, Словаччина, Польща та Угорщина хочуть створити у рамках ЄС блок, який просуватиме інтереси цих країн, так само як це вже давно роблять Бельгія, Нідерланди та Люксембург» [19]. Підтвердженням прагнення продовжити співробітництво у форматі четвірки стала схвалена 12 травня 2004 р. на зустрічі прем'єрів Вишеграду у місті Кромеріж нова декларація.

Основними напрямками зовнішньополітичної активності країн четвірки стали східні сусіди – Україна, Росія та Білорусь, а також Балкани. За реалізацію першого з них неформально відповідає Польща, другого – Угорщина [10, с. 10]. Пріоритетами вишеградського партнерства є допомога у реалізації інтеграційних намірів країн-кандидатів на членство в ЄС, а також підтримка країн, які прагнуть до посиленого співробітництва з Європейською Унією без перспектив набуття членства [2, с. 92].

Події, які нещодавно почали розгортатися у Європі, на нашу думку, дають можливість визначити початок п'ятого етапу у діяльності Вишеградської групи. 12 травня 2011 р. країни четвірки заявили про початок створення спільного військового підрозділу під командуванням Польщі. Розгортання підрозділу, який буде діяти у якості незалежної військової сили і не підпорядковуватиметься НАТО, заплановане на 2016 р.

Геополітичне становище Польщі, яке традиційно трактувалося як виключно сприятливе, позначене численними перспективами, останнім часом почало погіршуватися. Причини слід шукати у зміні акцентів міжнародної політики.

По-перше, значно зміцнилися позиції післяєльцинської Росії. Кремлівське керівництво посилило свій вплив на колишні радянські республіки та почало демонструвати інтерес до центрально-східноєвропейського регіону. До країн Вишеградської групи, розміщених на східному кордоні ЄС, повернулося відчуття страху перед «російським ведмедем», добре відоме їм з часів існування Радянської імперії.

По-друге, економічні негаразди та відсутність політичної єдності у середовищі Євроспільноти у черговий раз поставило на порядок денний питання цілісності Європи, її монолітності. Неспроможність Німеччини та Франції дійти до порозуміння з низки важливих питань, несприятливість для країн Вишеграду економічної політики Брюсселя породжують в останніх відчуття неспокою за майбутнє Європи.

По-третє, під запитання поставлена спроможність НАТО і надалі виступати гарантом безпеки для країн Центрально-Східної Європи. У 2010 р. НАТО схвалила нову Стратегічну концепцію, відповідно до якої у випадку конфлікту на захист Польщі Вашингтон зможе виділити одну бригаду, якої очевидно є замало. Одночасно військові підрозділи Європи, демонструючи загальну слабкість, взагалі виявляються неспроможними захищати регіон у випадку необхідності.

У ситуації численних негараздів, які останнім часом переживають ЄС та НАТО, зміни зазнали зовнішньополітичні пріоритети головного європейського лідера – Німеччини. Прихильність Берліна до європейських та євроатлантичних інституцій поступово змінюється на прихильність до Росії. У співробітництві з кремлівським керівництвом німецька влада вбачає низку нових привабливих можливостей [20].

Для країн Вишеградської четвірки посилення невдоволення Німеччини Європою та покращення її взаємин з Росією історично приховує у собі небезпеку. Найбільше занепокоєння у такій ситуації демонструє Польща. Географія перестає бути сприятливою для неї: розміщеність між Німеччиною та Росією, між Заходом та Сходом перестає трактуватися як

.....
передумова для посилення геополітичної ваги та перетворення на регіонального лідера, а розуміється все більше як пастка («проклятий міст Європи»). Як наслідок, офіційна Варшава демонструє бажання очолити військове формування, стати його лідером. У цьому контексті набувають актуальності слова Юзефа Пілсудського про те, що Росія та Німеччина не завжди будуть слабкими, тому Польща, а також інші країни регіону, повинні власними зусиллями, без надії на допомогу Франції чи Великобританії, гарантувати собі безпеку [20]. Досягти перших успіхів на обраному шляху поляки планують вже у другому півріччі 2011 р. під час головування у Євросоюзі в рамках шестимісячної ротації.

Таким чином, Вишеградська група виявилася тим форматом регіонального співробітництва, завдяки конструктивній взаємодії у рамках якого Польща, Угорщина, Чехія та Словаччина змогли досягти реалізації низки важливих завдань, у першу чергу вступити до НАТО та ЄС. Попри наявні прогнози, зі вступом до євроатлантичних та європейських структур Вишеградська четвірка не припинила своєї діяльності, а навпаки, отримала нові поштовхи до її продовження. Країни об'єднали зусилля для адаптації до нових умов, а також вироблення спільного курсу у рамках союзних інституцій. Новітні геополітичні виклики, які останнім часом з'являються у Європі, змушують учасників Вишеграду спільно шукати адекватну відповідь на них. На зміну політичній взаємодії, яка традиційно складала основу Вишеградської групи, приходять військове співробітництво, покликане гарантувати регіону безпеку та стабільність.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Deklaracja o współpracy Rzeczypospolitej Polskiej, Czeskiej i Slowackiej Republiki Federacyjnej i Republiki Węgierskiej w dążeniu do integracji europejskiej. 15.02.1991 // www.visegradgroup.org/documents/deklap.gif, z dnia 1.12.2005.
2. Андрійчук О. Досвід вступу країн Вишеградської групи до Європейської унії у контексті аксесійних приготувань України / Олесь Андрійчук // Юридичний журнал. – 2006. – № 2. – С. 92–95.
3. Бокало Н. Проблеми і перспективи демократизації в країнах Центрально-Східної Європи (на прикладі Вишеградської четвірки) / Наталія Бокало, Степан Трохимчук. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, ф-тет міжнар. відносин, Інститут Польщі, 2000. – 132 с.
4. Гонда В. Страны В-4 и Евро / В. Гонда // Социально-экономическое развитие Украины и ее регионов: проблемы науки и практики. – К., 2009. – С. 86–92.
5. Зарицький О. В-4 + / О. Зарицький // Зовнішні справи. – 2008. – № 7. – С. 18–21.
6. Зеленько Г. Вишеградська четвірка матиме на заході те, що заробить на сході / Г. Зеленько // Політика і час. – 2005. – № 2. – С. 38–46.
7. Кіш Є. Феномен Вишеграду / Є. Кіш // Політика і час. – 2006. – № 4. – С. 16–25.
8. Досвід країн Вишеградської четвірки на шляху до ЄС: можливості для України : аналіт. оцінки. – Ужгород : Видавництво В. Падяка, 2003. – 136 с.
9. Вишеградская Европа: откуда и куда? Два десятилетия по пути реформ в Венгрии, Польше, Словакии и Чехии / Институт Европы (Москва), РАН ; ред. Л. Н. Шишелина. – М. : Весь Мир, 2010. – 563 с.
10. Bukalska P. Nowa Grupa Wyszegradzka w nowej Unii Europejskiej – szanse i możliwości rozwoju / Patrycja Bukalska. – W. : Osrodek Studiów Wschodnich, 2003. – 28 s.
11. Góralczyk B. Współpraca Wyszegradzka. Geneza, doświadczenia, perspektywy. – W. : Polska Fundacja Spraw Międzynarodowych 1999. – 213 s.
12. Leszczynski P. Grupa Wyszegradzka. Współpraca polityczna i gospodarcza / Przemyslaw Leszczynski, Marian Szczepaniak. – Torun Wydawnictwo Adam Marszałek, 1995. – 171 s.
13. Rudny M. Współpraca polityczna Grupy Wyszegradzkiej – koniec misji czy nowe perspektywy / Magdalena Rudny. – Kraków : Wyższa Szkoła Europejska, 2008. – 30 s.
14. Бжезинский З. Выбор. Глобальное господство или глобальное лидерство / ЗбигневБжезинский ; [пер. с англ.] – М.: Международные отношения, 2005. – 288 с.
15. Frąckiewicz A. Stosunki polsko-niemieckie w latach dziewięćdziesiątych XX wieku / Anna Frąckiewicz // Polska – Niemcy – Europa u progu XXI wieku: Problemy polityczne, gospodarcze, edukacyjne / red. K. Fiodor, M.S. Wolanski. – Wrocław, 2003. – S. 203–223.
16. Шманько Г. Вишеградський «чотирикутник» / Георгій Шманько, Єва Кіш // Політика і час. – 1994. – №1. – С. 48–50.
17. Kalendarium wydarzeń Polska – NATO// Sprawy Międzynarodowe. – 1999. – №1. – S. 147–170.
18. Копійка В.В. Європейський Союз: досвід розширення і Україна / В.В. Копійка. – К. : Юридична думка, 2005. – 448 с.

19. Кукал Л. «Вышеградская четверка» хочет стать вторым Бенилюксом / Либор Кукал // www.radio.cz/ru/rubrika/radiogazeta, от 13.05.2004.
20. Фрідман Дж. Проти Росії, але без України. «Вишеградська група» – нова військова сила Європи / Джордж Фрідман [пер. С. Лук'яничук] // www.texty.org.ua/pg/article/newsmaker/read/29489/Proty_Rosiji_ale_bez_Ukrajiny_Vyshegradska_grupa

Черная Н.Н. ВИШЕГРАДСКАЯ ГРУППА: ОПЫТ РЕГИОНАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

В статье проанализирован процесс региональной интеграции стран Центрально-Восточной Европы. Определены предпосылки создания Вышеградской группы. Выяснены основные этапы ее функционирования. Исследовано место Вышеградского объединения на пути интеграции его участников в НАТО и ЕС. Очерчены проблемы и перспективы Вышеградской четверки в ситуации новейших геополитических вызовов.

Ключевые слова: Вышеградская группа, НАТО, ЕС, Центрально-Восточная Европа, геополитика, интеграция.

Chorna N.N. VISEGRAD GROUP: EXPERIENCE OF REGIONAL INTEGRATION OF COUNTRIES OF CENTRAL-EAST EUROPE

The process of regional integration of countries of Central-East Europe is analyzed in the article. Pre-conditions of creation of the Visegrad Group are defined. The basic stages of its functioning are found out. The place of the Visegrad association is investigated on the way of integration of its participants in NATO and EU. Problems and prospects of the Visegrad Four are outlined in the situation of the newest geopolitical challenges.

Key words: Visegrad Group, NATO, EU, Central-East Europe, geopolitics, integration.

УДК 179.9

Д.Ю. Кошевич

ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ У МЕТОДИЦІ І ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕТНОКОНФЕСІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Проаналізовано основні теоретичні підходи до формування етноконфесійної толерантності. Визначено пріоритетні методики розвитку ідей етноконфесійної толерантності. На основі досвіду Німеччини обґрунтовано необхідність практичної реалізації відповідних технологій формування етноконфесійної толерантності.

Ключові слова: толерантність, студентське середовище, технології навчання.

Постановка проблеми та актуальність наукового пошуку. Глобальні перетворення і соціальні потрясіння в суспільстві викликали необхідність виховання нестандартної, високо моральної, творчої особистості. Перед науково-педагогічним складом вищих навчальних закладів виникають складні і відповідальні завдання, які не можуть бути розв'язані без надання нового фундаменту змісту, формам і методам навчання і виховання студентської молоді. Це можливо виконати лише шляхом підвищення культурного рівня, відродження загальнолюдських духовних цінностей, оновлення системи народної освіти, повернення її до гуманістичних джерел, до морального виховання юнацтва.

Аналіз досліджень і публікацій на які спирається автор. В основу написання даної статі покладено науково-теоретичні ідеї та розробки таких відомих німецьких мислителів та педагогів як М. Хайдеггер, О. Больнов, Л. Ясперс, Х. Ельшенбрейх.

Формування цілей статті (постановка завдання). В країнах, що мають за мету поступовий всебічний розвиток суспільства і людини, процеси соціалізації (адаптація, інтеграція та індивідуалізація) мають бути гармонізовані, щоб створити умови для засвоєння всіма членами суспільства надбань матеріальної і духовної культури (етнічної, суспільної, світової) і вже на цих засадах створювати щось нове, унікальне, що розширює горизонт культури людини, суспільства, людства. Німеччина та ряд інших високорозвинених держав намагаються сьогодні гармонізувати процес соціалізації, створити такі умови соціального виховання, які забезпечили б розвиток одиничного, особливого і загального через систему освітніх закладів. Однак, в